

Lite vellykket om hjerne og emosjoner

Jensen TW, Skov M, red.

Følelser og kognition

299 s, tab, ill. København: Museum Tusulanums Forlag, 2007. Pris DKK 275
ISBN 978-87-635-0584-0

Denne utgivelsen består av 12 selvstendige kapitler skrevet av danske forskere og forskerstudenter. Den første delen (seks kapitler) har tittelen *Følelsernes neurobiologi*, den andre heter *Følelser og kognisjon i menneskelig adferd*.

Kapitlene i første del har titler som *Vurdering, reaktion og kontroll: Emotionssystemets funksjon, Emotioner og følelser i menneskehjernen* og *Emotioner og transmittersystemer*, andre del omfatter titler som *Følelser og æstetik*, *Antonio Damasio bevissthetsteori* og *Følelser og kognition i film*.

Ifølge forordet skal man vise at følelser spiller en avgjørende rolle for mange former for atferd som tidligere gjerne ble klassifisert som kognitiv. I tillegg har forfatterne ambisjon om å bidra til diskusjonen «... om hvorvidt hjerneforskningen overhodet kan bidra til en forståelse av menneskelig adferd». De har altså et budskap og en slags hypotese – de ønsker å få leseren til å se hvordan følelser virker inn på menneskelig atferd og gi innsikt i hvordan dette kan relateres til prosesser i hjernen. Problemstillingene er på ett nivå uhyre komplekse, på et annet ganske trivielle – det er for eksempel ikke akkurat ny innsikt at det meste av menneskers tenkning og «rasjonelle» handlinger påvirkes av følelser. Men nærmere analyse av *hvordan* dette samspillet skjer og utforskning av hvilke prosesser i hjernen som ligger til grunn, er langt fra trivielt å utforske eller lett å formidle.

Det er selvsagt at måten stoffet formidles på, må bestemmes av hvilken målgruppe man henvender seg til. Derfor er det påfallende at det i forordet ikke sies noe om målgruppen. Etter hvert kommer det riktignok frem – uten at det sies eksplisitt – at fagfolk innen humaniora i alle fall er én målgruppe. Det virker som om forfatterne mener (s. 28) at den humanistiske forskningen trenger å tilføres et biologisk (inklusive evolusjonistisk) perspektiv. Dette synspunktet blir imidlertid i stor grad stående som en påstand fordi det ikke blir utdypet og drøftet. Måten *Følelser og kognition* er oppbygd og skrevet på gjør den etter min mening lite egnet for lesere uten forkunn-

skaper innen nevrovitenskapene. Riktignok finnes det en liste med ordforklaringer bakerst, men dette kan ikke kompensere for mangelen på forståelige og fagtermfrie beskrivelser av grunnleggende trekk ved nervesystemets oppbygning og virkemåte. Viktige begreper introduseres ofte uten forklaring eller med så kort og utilstrekkelig forklaring at det ikke kan hjelpe en uinvidd leser nevneverdig. Fremstillingen blir ofte tung og lite sammenhengende, og en del utsagn er merkelig uklare eller upresise.

Det kan dessverre virke som om forfatterne har vært mer opptatt av å fremlegge en serie forskningsresultater enn å få frem sitt budskap og argumentere for det i en logisk og forståelig form. Samlet sett blir det for mye løst og fast og usammenhengende rundt temaene hjerne, følelser og atferd til at denne boken kan anbefales for humanister med interesse for nervesystemet eller for leger.

Per Brodal

Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Fra sykdom og nød til velferd og velstand

Jacobsen K, Larsen K.

Ve og velfærd

Læger, sundhed og samfund gennem 200 år.
536 s, ill. København: Lægeforeningens forlag,
2007. Pris DKK 399
ISBN 978-87-595-2851-8

Den Almindelige Danske Lægeforening ble stiftet 1. september 1857 og har altså fylt 150 år. Foreningen ga historikeren Kurt Jacobsen og journalisten Klaus

Larsen i oppdrag å skrive «legestandens kollektive historie» gjennom disse årene. Det er blitt en murstein på 536 dobbeltspaltede sider. Den er delt i seks historiske perioder. De lange linjene trekkes opp, men det er også mer journalistiske innslag.

Første del beskriver «et spirende oppbrudd» og går fra ca. 1800 til tiden omkring og etter nederlaget i 1864 i krigen om Sønderjylland. Forfatterne skriver så levende at man blir revet med, selv om det handler om så tørre emner som legenes statistiske komité, som førte til opprettelsen av Statistisk Bureau.

Annen del går frem til første verdenskrig og beskriver gjennombruddet for moderne medisin. Den medisinske spesialiseringen begynte, det ble bygd nye sykehus og Niels Finsen åpnet Medicinsk Lysinstitut og fikk sin nobelpris. Det var imidlertid tuberku-

losen som preget perioden på alle måter. Robert Koch oppdaget tuberkelbasillen og smitteveiene ble erkjent – og dødeligheten var fryktelig. Det førte til en nasjonal mobilisering på alle områder, slik som Nasjonalforeningen mot tuberkulosen, som ble stiftet i 1901 (i 1910 i Norge).

Tredje del beskriver de 20 årene mellom de to verdenskrigene. Perioden fikk en fryktelig start med spanskesyken og deretter de økonomiske nødsårene. Likevel var det utvikling og fremgang, og «folkesamfundet» begynte å ta form (jf. det svenske «folkhemmet» og det norske slagordet «By og land, hand i hand»). Kanskje kan man sammenfatte perioden med ordene «kamp og fremgang» eller – mer poetisk – «fra nød til seier».

Fjerde del handler om okkupasjonen. Danske leger var aktive i motstandskampen og i innsatsen for å redde jødene – ca. 2 000 jøder ble sendt til Sverige via Bispebjerg Hospital. Legene fikk et samvittighetsproblem da det kom en strøm av tyske flyktninger til Danmark våren 1945. Legeforeningen mente at de måtte greie seg selv. Nesten 7 000 døde, de fleste barn.

Den femte delen beskriver «legevitenskapens og sykehusenes triumftog» etter krigen. I mange år så alt lovende ut, med ufattelige medisinske fremskritt, utbygging av sykehus og utbredt spesialisering. Men så kom problemene, for det var ikke penger til alt dette. Samtidig begynte det å vokse frem en skepsis mot helsetjenesten og medikaliseringen av livet, og alternativmedisinen blomstret opp.

Siste del heter *Et nyt opbrud* og starter omkring 1980. Perioden fikk en dramatisk innledning med aids og medisinske skandaler, bl.a. bløderskandalen. Det utviklet seg alvorlig strid mellom fag og politikk. På den gode siden kom pasientforskringsloven, styrking av allmennpraksis og medisinsk etikk. Paradokset er et stadig voksende helsevesen for en stadig friskere befolkning.

Ve og velfærd er godt skrevet, så godt at jeg måtte lese hvert ord. Teksten er grundig dokumentert med noter og spennende illustrasjoner. Det er et personregister, men ikke noe sakregister. Utviklingen i Danmark og Norge har store likhetspunkter, og det er nyttig å se de lange linjene bak alle nåtidens stridsspørsmål. Derfor tror jeg mange leger vil ha både glede og nytte av denne boken. Ikke la dere skremme av størrelsen, for den er både usedvanlig god og utrolig billig!

Peter F. Hjort
Blommenholm